

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“РОЗМІЩЕННЯ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ
І РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА”
(для бакалаврів)

МАУП

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2009

Підготовлена доцентом кафедри управління персоналом *Л. С. Дорошенко*

Затверджено на засіданні кафедри управління персоналом
(протокол № 3 від 03.03.08)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Дорошенко Л. С. Навчальна програма дисципліни “Розміщення продуктивних сил і регіональна політика” (для бакалаврів). — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2009. — 24 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Розміщення продуктивних сил і регіональна політика”, теми рефератів, контрольних робіт, питання для самоконтролю, а також список літератури.

- © Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2009
- © ДП «Видавничий дім «Персонал», 2009

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Дисципліна “Розміщення продуктивних сил і регіональна політика” є обов’язковою складовою навчального плану загальнонаукової та професійної підготовки фахівців економічного профілю.

Мета курсу — сформувати у студентів теоретико-методичні знання з основ розміщення виробництв і галузей економіки, а також сприяти їм набуті практичних навичок щодо виявлення та вирішення проблем у сфері територіальної організації продуктивних сил з урахуванням сучасних умов.

Програмою дисципліни передбачено вирішення таких завдань:

- вивчення теоретичних основ і ресурсних передумов розміщення продуктивних сил, формування і розвитку міжгалузевих комплексів, міжрегіональних і зовнішньоекономічних зв’язків;
- з’ясування територіальних особливостей розвитку виробництва, специфіки формування регіональних ринків сировини, товарів, праці, капіталу, а також регіональних аспектів економічної реформи;
- дослідження найважливіших закономірностей, принципів і чинників, що визначають розвиток і розміщення продуктивних сил, механізму їх впливу на територіальну організацію виробництва;
- вивчення особливостей сучасного стану розміщення продуктивних сил та визначення напрямів його удосконалення;
- вивчення напрямів удосконалення державної регіональної політики як інструмента для динамічного, збалансованого соціально-економічного розвитку України та її регіонів, підвищення рівня життя населення;
- опанування методами, що застосовуються при аналізі розвитку економіки регіонів та обґрунтуванні територіальної організації виробництва.

Важливість питань теорії та практики розміщення продуктивних сил на сучасному етапі обумовлюється посиленням ролі регіонального підходу в регулюванні економіки, управлінні соціально-економічним розвитком територій, забезпеченні ефективного використання регіональних ресурсів та екологічної безпеки.

Студенти стаціонарної форми навчання у процесі вивчення дисципліни готують реферат з однієї з наведених у програмі тем.

Студенти заочної форми навчання після опрацювання програмного матеріалу виконують контрольну роботу, варіант якої узгоджується з викладачем.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“РОЗМІЩЕННЯ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ
І РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
1	2
	<p>Змістовий модуль I. Теоретико-методичні та науково-методичні основи розміщення продуктивних сил</p> <p>1 Теоретико-методичні основи розміщення продуктивних сил</p> <p>2 Державна регіональна політика</p> <p>3 Найголовніші чинники розміщення продуктивних сил</p> <p>4 Науково-методичні засади аналізу та обґрунтування розміщення продуктивних сил</p> <p>5 Теорії та концепції розміщення продуктивних сил</p> <p>6 Людський чинник у розміщенні продуктивних сил</p> <p>7 Природно-ресурсний потенціал і його економічна оцінка</p> <p>8 Розвиток і розміщення продуктивних сил та екологічна безпека</p> <p>9 Науково-технічний прогрес і розміщення продуктивних сил. Виробничий і науковий потенціали економіки</p>
	<p>Змістовий модуль II. Концептуальні основи розвитку народногосподарського комплексу України</p> <p>10 Народногосподарський комплекс України. Його галузева і територіальна структура</p> <p>11 Міжгалузеві комплекси як складні структурні утворення</p> <p>12 Паливно-енергетичний комплекс</p> <p>13 Гірничо-металургійний комплекс</p> <p>14 Машинобудівний комплекс</p> <p>15 Хіміко-лісовий комплекс</p>

1	2
16	Будівельний комплекс
17	Продовольчий комплекс
18	Комплекс з виробництва непродовольчих товарів народного споживання
19	Транспортний комплекс і зв'язок
20	Концептуальні основи розвитку продуктивних сил регіонів України
21	Зовнішньоекономічні зв'язки та розвиток продуктивних сил регіонів
Разом годин: 81	

ЗМІСТ
дисципліни
“РОЗМІЩЕННЯ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ
І РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА”

Змістовий модуль І. Теоретико-методичні та науково-методичні основи розміщення продуктивних сил

Тема 1. Теоретико-методичні основи розміщення продуктивних сил

Регламентований підхід у регулюванні економічного розвитку.

Предмет, об'єкт та завдання курсу. Зв'язок курсу з іншими навчальними дисциплінами, з економікою природокористування, галузевими економіками, географією тощо.

Методологічні проблеми вивчення розміщення продуктивних сил. Основні категорії та поняття. Взаємозв'язок понять “розвиток” і “розміщення продуктивних сил”.

Завдання раціонального розміщення продуктивних сил.

Основні закономірності, принципи та критерії розміщення продуктивних сил. Наближення виробництва до джерел ресурсів і ринків збуту продукції. Спеціалізація та комплексність розвитку еконо-

мічних регіонів. Обмеження надмірної концентрації виробництва. Рациональне природокористування. Забезпечення сприятливих умов життєдіяльності населення.

Література [1; 3, с. 37–51; 5, с. 11–75; 7, с. 4–11; 8, с. 5–96; 17, с. 45, 54, 95–97, 146, 154, 176, 195, 266–268, 279; 19, с. 5–19, 35, 36; 42, с. 15–24, 28–44; 43, с. 5–10, 16–29; 44, с. 5–17]

Тема 2. Державна регіональна політика

Сутність та об'єктивна необхідність управління розвитком регіонів.

Пріоритети в управлінні регіональним розвитком.

Державна регіональна політика: сутність, мета, завдання та засоби реалізації.

Організаційні форми управління економікою регіону.

Інвестиційна привабливість регіонів.

Депресивні регіони. Особливості формування конкурентоспроможних регіонів.

Література [1–3; 19, с. 173–177; 20; 38; 39; 43, с. 47–57; 44, с. 28–35; 48]

Тема 3. Найголовніші чинники розміщення продуктивних сил

Сутність найголовніших чинників, що визначають розміщення продуктивних сил: сировинного, паливно-енергетичного, водного, трудового, споживчого, транспортного, екологічного, науково-технічного прогресу та ринкової кон'юнктури. Їх вплив на розміщення продуктивних сил.

Критерії розміщення продуктивних сил. Визначальна роль економічних і соціальних критеріїв.

Література [8, с. 5–96; 17, с. 45, 95–97, 146, 154, 176, 251, 268, 279, 344; 19, с. 13–19; 35; 36; 42, с. 28–44; 43, с. 16–19; 44, с. 10–17]

Тема 4. Науково-методичні засади аналізу та обґрунтування розміщення продуктивних сил

Поняття “підхід” і “метод” у дослідженні територіальної організації виробництва. Основні підходи: галузевий, міжгалузевий, територіальний (регіональний), системний, програмно-цільовий, комплексний, екологічний, проблемний та ін. Методи: загальнонаукові,

конкретні (специфічні). Балансовий метод та метод територіальних пропорцій.

Література [19, с. 42–49; 42, с. 179–228; 43, с. 60–69; 44, с. 36–70]

Тема 5. Теорії та концепції розміщення продуктивних сил

Сутність наукових напрямів “географічний детермінізм” та “ен-вайронменталізм”. Теорія “кліматичних оптимумів” Е. Гантингтона.

Моделі розміщення галузей господарства І. Тюнена, А. Вебера, А. Гетнера, А. Льюша, В. Кристалера, У. Ізарда.

Сучасні концепції розміщення продуктивних сил.

Література [18; 19, с. 10–11; 25; 36; 42, с. 20–22; 43, с. 10–11]

Тема 6. Людський чинник у розміщенні продуктивних сил

Населення та його роль у розвитку і територіальній організації народного господарства. Чисельність населення, статеві-вікова структура, густина населення різних регіонів. Регіональні особливості відтворення населення, демографічні проблеми. Міграція населення та його види. Регіональні відмінності в рівні життя населення.

Національний склад населення і його територіальні відмінності. Міське і сільське населення. Міські агломерації. Урбанізація та проблеми доквілля. Регулювання розвитку міст.

Трудові ресурси, їх структура та розподіл за сферами зайнятості. Трудоресурсна ситуація та її регіональні особливості, регіональні ринки праці. Забезпечення ефективної зайнятості.

Регіональні програми зайнятості населення та створення нових робочих місць.

Державна політика в сфері регулювання внутрішньорегіональної та міжрегіональної трудової міграції.

Література [13; 14; 42, с. 151–153; 43, с. 70–91; 44, с. 70–100; 50]

Тема 7. Природно-ресурсний потенціал і його економічна оцінка

Природно-ресурсний потенціал. Класифікації та розміщення природних ресурсів. Кількісна і якісна оцінки природних ресурсів. Ба-

лансові, промислові, геологічні та прогнозні запаси сировини і палива.

Характеристика природно-ресурсного потенціалу економічних районів, їх сировинних, паливних, біологічних, земельних, водних, рекреаційних ресурсів.

Ресурсозбереження як основний напрям використання природних ресурсів. Раціональне природокористування. Вдосконалення державної системи охорони довкілля та використання природних ресурсів. Основні напрями вирішення екологічних проблем. Механізми та інструменти вироблення і реалізації екологічної політики.

Література [3; 27, с. 234–291; 29; 42, с. 92–110; 43, с. 93–104; 44, с. 100–124; 46]

Тема 8. Розвиток і розміщення продуктивних сил та екологічна безпека

Еколого-економічний потенціал України, його оцінка. Потенційно небезпечні виробництва, їх розміщення, розвиток, вплив на навколишнє природне середовище. Вимоги до розміщення потенційно небезпечних виробництв. Сутність екологічної безпеки та екологічного ризику, управління ними.

Література [7; 27; 48]

Тема 9. Науково-технічний прогрес і розміщення продуктивних сил. Виробничий і науковий потенціали економіки

Взаємозв'язок техніки і територіальної організації виробництва. Вплив окремих напрямів науково-технічного прогресу на розміщення виробництва (зміни в технічній базі виробництва, впровадження новітніх технологій і матеріалів, зміни в енергетичній базі та ін.).

Територіальні відмінності у виробничому потенціалі економіки (розміщення основних виробничих фондів, фондоозброєність праці, фондомісткість, фондovіддача).

Територіальна структура наукового потенціалу. Розміщення наукових закладів різного профілю.

Література [36; 42, с. 505–511; 43, с. 116–126; 44, с. 133–137]

Змістовий модуль II. Концептуальні основи розвитку народногосподарського комплексу України

Тема 10. Народногосподарський комплекс України. Його галузева і територіальна структура

Економіка України як єдиний народногосподарський комплекс. Місце у світовому промисловому та сільськогосподарському виробництві.

Галузева структура народногосподарського комплексу: матеріальне і нематеріальне виробництво. Тенденції розвитку структури економіки.

Територіальна структура народногосподарського комплексу. Диспропорції у територіальній структурі національної економіки. Структурна перебудова економіки.

Промисловість як чинник, що визначає територіальну організацію господарства. Форми територіальної організації промисловості. Посилення процесів інтеграції та просторової конкуренції виробництва.

Удосконалення міжрайонних економічних зв'язків.

Література [9; 21; 43, с. 106–114; 44, с. 125–132; 47]

Тема 11. Міжгалузеві комплекси як складні структурні утворення

Міжгалузевий комплекс — система економічно взаємопов'язаних виробничих і/або невиробничих галузей. Класифікація міжгалузевих комплексів.

Комплексоутворюючі чинники — поставки сировини, напівфабрикатів, готової продукції, а також комбінування та кооперування галузей і підприємств.

Виробнича (економічна) і територіальна (географічна) ознаки формування міжгалузевих комплексів.

Література [19, с. 85–89; 23; 26; 42, с. 62–79; 44, с. 140–155]

Тема 12. Паливно-енергетичний комплекс

Роль паливно-енергетичного комплексу в народному господарстві. Галузева структура.

Характеристика галузей паливно-енергетичного комплексу.

Вугільна промисловість: місце галузі в паливному балансі країни, забезпеченість вугіллям економічних районів, соціально-економічні та екологічні проблеми Донбасу та Львівсько-Волинського вугільного басейну.

Нафтова промисловість: місце галузі в паливному балансі країни. Розміщення нафтопереробної промисловості, її потужності. Проблеми та перспективи розвитку нафтової і нафтопереробної промисловості. Забезпечення країни нафтопродуктами. Завдання екологізації галузі.

Газова промисловість: місце галузі в паливному балансі. Особливості розміщення газових ресурсів і забезпеченість ними економічних районів. Проблеми та перспективи розвитку газової промисловості. Завдання екологізації галузі.

Електроенергетика. Роль електроенергетики в розвитку народногосподарства. Типи електростанцій: теплові, атомні, гідравлічні. Основні райони їх концентрації. Сучасний стан електроенергетики. Проблеми енергопостачання та шляхи їх вирішення. Екологічні проблеми електроенергетики. Можливості використання нетрадиційних джерел енергії (енергія сонця, вітру, внутрішнього тепла Землі тощо).

Паливний баланс, його структура. Оптимізація паливного балансу на сучасному етапі і на довгострокову перспективу.

Енергетичні програми.

Література [19, с. 91–99; 41; 42, с. 229–258; 43, с. 128–160; 44, с. 155–170]

Тема 13. Гірничо-металургійний комплекс

Місце металургійного комплексу в економіці України, його структура. Районоутворююча роль металургії.

Чорна металургія: економічна оцінка сировинної та паливної баз. Технологічні особливості чорної металургії. Основні проблеми та перспективи розвитку і розміщення галузі.

Кольорова металургія: технологічні особливості виплавки кольорових металів та економічна оцінка сировинних і паливно-енергетичних баз. Сучасний стан кольорової металургії. Основні проблеми та перспективи розвитку галузі.

Екологічні проблеми в центрах розміщення підприємств чорної та кольорової металургії.

Література [6; 19, с. 100–108; 42, с. 259–284; 43, с. 163–180; 44, с. 170–182]

Тема 14. Машинобудівний комплекс

Роль машинобудівного комплексу в народному господарстві. Структура машинобудівного комплексу.

Основні райони і центри машинобудівного комплексу.

Особливості розміщення підприємств машинобудування. Необхідність структурної перебудови машинобудівного комплексу. Удосконалення форм організації виробництва в машинобудівному комплексі України.

Література [16; 19, с. 109–117; 22; 42, с. 284–306; 43, с. 181–197; 44, с. 182–206; 45]

Тема 15. Хіміко-лісовий комплекс

Структура хіміко-лісового комплексу. Значення галузей комплексу в народному господарстві.

Хімічна промисловість: структура, чинники розміщення, економічна оцінка сировинної бази.

Лісова та деревообробна промисловість: галузева структура, чинники розміщення підприємств лісозаготівельної, деревообробної, целюзно-паперової промисловості.

Екологізація галузей. Безвідходні технології.

Література [19, с. 118–130; 42, с. 307–323; 43, с. 286–309; 44, с. 206–220]

Тема 16. Будівельний комплекс

Значення будівельного комплексу в народному господарстві.

Структура будівельного комплексу. Чинники, що визначають територіальне розміщення підприємств будівельного комплексу: природогеографічний, трудовий, сировинний, паливно-енергетичний, водний, споживчий та ін.

Особливості розміщення підприємств промисловості будівельних матеріалів: цементної промисловості, залізобетонних, стінових, покрівельних та ін. матеріалів.

Капітальне будівництво. Проблеми та перспективи розвитку промисловості будівельних матеріалів і будівельних організацій.

Література [15; 19, с. 131–135; 42, с. 358–369; 43, с. 277–285; 44, с. 220–229]

Тема 17. Продовольчий комплекс

Значення продовольчого комплексу в народному господарстві. Галузева структура і проблеми розвитку комплексу. Його територіальна організація: спеціалізовані та інтегральні комплекси. Галузева структура комплексу.

Комплекс галузей, що виробляють засоби виробництва для продовольчого комплексу: сучасний стан і особливості розміщення. Сільське господарство. Особливості розміщення. Сільськогосподарські зони України. Харчова промисловість як основна переробна ланка продовольчого комплексу. Особливості розміщення.

Основні проблеми та перспективи розвитку і розміщення галузей продовольчого комплексу у зв'язку з роздержавленням та приватизацією в аграрному секторі економіки. Екологічні проблеми розвитку продовольчих комплексів.

Література [19, с. 136–144; 32; 42, с. 332–358; 43, с. 199–231; 44, с. 229–258]

Тема 18. Комплекс з виробництва непродовольчих товарів народного споживання

Значення галузей, що виробляють непродовольчі товари народного споживання. Умови та чинники розміщення.

Легка промисловість: умови, чинники, райони розміщення.

Підприємства машинобудівної, меблевої, хімічної промисловості, на яких виробляються товари народного споживання.

Проблеми та перспективи розвитку комплексу.

Комплекс соціальної інфраструктури. Функціональна та економічна сутність соціальної інфраструктури, її галузева структура. Сучасний стан, особливості розвитку та розміщення соціальної інфраструктури.

Література [19, с. 145–150; 42, с. 324–332; 44, с. 258–268]

Тема 19. Транспортний комплекс і зв'язок

Значення транспорту в народному господарстві. Структура транспортного комплексу.

Формування і розміщення транспортної мережі, обсяг та структура вантажообороту.

Транспортна система: характеристика, взаємодія у транспортних вузлах, техніко-економічні показники, функціонування різних видів транспорту.

Зв'язок як галузь народного господарства: структура зв'язку, особливості розміщення, інформаційні системи, сучасний стан.

Проблеми та перспективи розвитку транспортної системи і зв'язку.

Взаємодія транспортного комплексу і зв'язок України з транспортними та інформаційними системами зарубіжних країн.

Капітальне будівництво: проблеми та перспективи розвитку промисловості будівельних матеріалів і будівельних організацій.

Екологічні проблеми комплексу.

Література [30; 31; 42, с. 369–386; 43, с. 259–276; 44, с. 269–285]

Тема 20. Концептуальні основи розвитку продуктивних сил регіонів України

Економічне районування як науковий метод територіальної організації господарства. Головні чинники, принципи та критерії утворення регіонів. Сучасна макрорегіоналізація України. Райони: Донецький, Придніпровський, Східний, Центральний, Поліський, Подільський, Карпатський, Причорноморський.

Характеристика продуктивних сил економічних районів: місце району в економіці України, економічна оцінка природно-ресурсного та виробничого потенціалу; населення, трудові ресурсний потенціал і проблеми його ефективного використання; найважливіші проблеми району (економічні, соціальні, демографічні, екологічні).

Література [4; 8; 19, с. 165–172; 34; 37; 42, с. 80–89, 458–504; 43, с. 31–45; 44, с. 18–28, 295–515]

Тема 21. Зовнішньоекономічні зв'язки та розвиток продуктивних сил регіонів

Міжнародний територіальний поділ праці. Місце України в світовому територіальному поділі праці. Об'єктивні передумови розширення зовнішньоекономічних зв'язків. Основні форми зовнішньоекономічних зв'язків. Структура і динаміка зовнішньоекономічних зв'язків з окремими групами країн. Структура експорту та імпорту України, тенденції їх розвитку.

Міжнародне співробітництво в сфері регіональної політики. Розвиток транскордонного співробітництва.

Література [2; 11; 19, с. 205–207; 24; 26; 33; 44, с. 516–546; 48]

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Основні закономірності розміщення продуктивних сил.
2. Сучасні проблеми розміщення продуктивних сил України.
3. Соціальна спрямованість розвитку і розміщення продуктивних сил.
4. Основні етапи розвитку вчення про економічне районування.
5. Сучасна концепція розміщення продуктивних сил.
6. Вплив державної регіональної політики на розміщення продуктивних сил.
7. Традиційні та нові методи вивчення розміщення продуктивних сил.
8. Використання балансового методу у плануванні розвитку і розміщення продуктивних сил.
9. Значення зарубіжних теорій розміщення виробництва для структурної трансформації економіки.
10. Особливості регіональних ринків праці в Україні.
11. Основні напрями удосконалення економічного районування.
12. Розвиток і розміщення теплової енергетики України.
13. Основні проблеми розвитку та розміщення паливної промисловості.
14. Проблеми раціонального використання природних ресурсів.
15. Особливості галузевої структури промисловості України та напрями її удосконалення.
16. Пріоритетний розвиток чорної металургії України в умовах перехідної економіки.

17. Особливості розміщення кольорової металургії.
18. Фактори розміщення галузей важкого машинобудування.
19. Особливості розміщення виробництва мінеральних добрив.
20. Рекреаційні ресурси та їх вплив на галузеву спеціалізацію економіки регіону.
21. Еколого-економічні проблеми в районі розміщення підприємств хімічної промисловості.
22. Аналіз рівня соціально-економічного розвитку регіону (області, економічного району — за вибором студента).
23. Урбанізація та проблеми довкілля.
24. Характеристика водних ресурсів України, особливості їх формування і розміщення.
25. Науково-технічний прогрес як чинник розміщення продуктивних сил (на прикладі окремої галузі).
26. Сучасний рівень і комплексність використання паливно-енергетичних ресурсів.
27. Економічні проблеми паливно-енергетичного комплексу.
28. Машинобудування як основа розвитку і розміщення продуктивних сил України.
29. Транскордонне співробітництво — одна з форм зовнішньоекономічної діяльності.
30. Територіальна структура агропромислового комплексу України.
31. Чинники розміщення об'єктів соціального комплексу.
32. Вплив транспорту на поглиблення територіального поділу праці.
33. Особливості розміщення промисловості будівельних матеріалів.
34. Сучасні проблеми розміщення промисловості України.
35. Характеристика продуктивних сил економічного району (за вибором студента).

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Актуальні проблеми і завдання курсу розміщення продуктивних сил.
2. Закономірності, принципи та чинники розміщення продуктивних сил.
3. Наукові основи економічного районування та його практичне значення.
4. Характеристика сучасної мережі економічних районів України.
5. Особливості розміщення продуктивних сил України.

6. Державна регіональна політика як інструмент регулювання розвитку регіонів.
7. Зарубіжні теорії розміщення виробництва.
8. Методи аналізу та обґрунтування розміщення продуктивних сил.
9. Роль народонаселення у розвитку та територіальній організації народного господарства.
10. Демографічна ситуація в Україні та її регіональні особливості.
11. Регіональні особливості трудозабезпеченості територій України.
12. Зв'язок формування господарського комплексу регіону та його природно-ресурсного потенціалу.
13. Структура та особливості розміщення рекреаційних ресурсів в Україні.
14. Основні напрями удосконалення структури народногосподарського комплексу України.
15. Сучасні форми територіальної організації промисловості.
16. Сучасний стан науково-технічного потенціалу України та його територіальна організація.
17. Розвиток і розміщення паливно-енергетичного комплексу.
18. Розвиток і розміщення машинобудівного комплексу.
19. Особливості розміщення електроенергетики.
20. Розміщення галузей агропромислового комплексу (рослинництво, тваринництво, харчова промисловість).
21. Розміщення галузей з виробництва товарів народного споживання.
22. Територіальна організація транспортної системи України.
23. Будівельний комплекс України: структура, особливості розвитку та розміщення.
24. Чинники розвитку та розміщення хімічної промисловості.
25. Структура та територіальна організація лісопромислового комплексу.
26. Вплив міжнародного територіального поділу праці на розвиток міждержавних економічних зв'язків.
27. Основні форми зовнішньоекономічного співробітництва.
28. Передумови формування спеціальних (вільних) економічних зон.
29. Роль екологічного чинника в розміщенні продуктивних сил України.
30. Зовнішньоекономічні зв'язки України з країнами СНД.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Предмет і завдання дисципліни “Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка”.
2. Поняття “продуктивні сили”, їх елементи.
3. Специфіка об’єкта дослідження науки про розміщення продуктивних сил.
4. Актуальні проблеми розміщення та розвитку продуктивних сил.
5. Економічні зони та закономірності. Сутність і відмінності.
6. Економічні закони, на яких ґрунтується розміщення продуктивних сил.
7. Закономірності розміщення продуктивних сил.
8. Визначити і розкрити основні принципи розміщення продуктивних сил.
9. Критерії розміщення продуктивних сил.
10. Охарактеризувати основні групи чинників розміщення продуктивних сил.
11. Сутність економічного району. Об’єктивний характер його формування.
12. Територіальний поділ праці та його вплив на формування економічних районів.
13. Найважливіші принципи економічного районування.
14. Які основні районоутворюючі чинники? Їх вплив на районоутворення.
15. Особливості сучасного економічного районування України.
16. Практичне значення економічного районування.
17. Сутність державної регіональної політики.
18. Мета, завдання, об’єкт та суб’єкт державної регіональної політики.
19. Основні напрями сучасної Концепції державної регіональної політики.
20. Особливості розміщення продуктивних сил у сучасних умовах.
21. Сутність традиційних і нових методів аналізу розміщення продуктивних сил.
22. Значення територіальних балансів для аналізу та обґрунтування розміщення виробництва в регіонах.
23. Метод територіальних пропорцій у розміщенні виробництва.
24. Сутність “системного аналізу”.
25. Роль населення в розвитку та розміщенні продуктивних сил.

26. Фактори, що характеризують сучасне відтворення населення України та динаміку його чисельності.
27. Розкрити регіональні особливості розміщення населення України.
28. Пояснити відмінності трудозабезпеченості окремих регіонів України.
29. Поняття “міграції” населення. Основні причини міграції в сучасних умовах.
30. Пояснити, чим зумовлені особливості регіональних ринків праці.
31. Сутність природно-ресурсного потенціалу, його основні прикмети.
32. Принципи класифікацій природних ресурсів.
33. Основні методичні підходи до оцінки природних ресурсів.
34. Охарактеризувати мінерально-сировинні ресурси України та їх розміщення.
35. Розкрити структуру земельного фонду України.
36. Проблеми раціонального використання земельних ресурсів.
37. Основні проблеми водокористування в Україні.
38. Господарське значення та раціональне використання лісових ресурсів.
39. Розкрити вплив рекреаційних ресурсів на спеціалізацію господарства району.
40. Поняття “народногосподарський комплекс”. Його основні елементи.
41. Характеристика сфери матеріального виробництва.
42. Характеристика сфери нематеріального виробництва.
43. Особливості співвідношення виробничої і невиробничої сфер.
44. Промисловість як найбільш комплексна та районуутворююча галузь економіки.
45. Особливості галузевої структури промисловості України.
46. Основні форми територіальної організації промисловості.
47. Поняття міжгалузевих комплексів, об’єктивний характер їх формування.
48. Сутність і структура науково-технічного потенціалу України.
49. Особливості територіальної організації науково-технічного потенціалу.
50. Роль окремих напрямів науково-технічного прогресу в розміщенні продуктивних сил.

51. Вплив основних чинників на розміщення галузей з виробництва товарів народного споживання (“споживчого”, “сировинного”, “трудового” тощо).
52. Сутність, мета і галузева структура паливно-енергетичного комплексу.
53. Охарактеризувати розміщення окремих галузей паливно-енергетичного комплексу.
54. Особливості розміщення теплових електростанцій України.
55. Екологічні проблеми, пов’язані з розвитком електроенергетики.
56. Сутність металургійного комплексу і його галузева структура.
57. Особливості розміщення підприємств чорної та кольорової металургії.
58. Вплив машинобудування на розвиток і розміщення продуктивних сил.
59. Галузева структура машинобудування та особливості його розміщення.
60. Вплив спеціалізації та кооперування виробництва на територіальну організацію машинобудування.
61. Об’єктивна необхідність інтеграції сільського господарства та промисловості.
62. Галузева структура агропромислового комплексу та особливості його розміщення.
63. Напрями реформування територіальних агропромислових комплексів в умовах переходу до ринку.
64. Структура та чинники розміщення об’єктів соціального комплексу.
65. Особливості розміщення окремих галузей соціальної сфери.
66. Роль транспорту в розвитку та розміщенні виробництва.
67. Галузева структура транспортного комплексу, особливості територіальної організації транспортної системи.
68. Сутність, структура та роль будівельного комплексу в розвитку економіки.
69. Розміщення промисловості будівельних матеріалів.
70. Основні фактори, що впливають на розміщення капітального будівництва.
71. Структура та завдання хіміко-лісового комплексу.
72. Найважливіші чинники розміщення галузей хіміко-лісового комплексу.
73. Сутність зовнішньоекономічних зв’язків, їхні основні форми.

74. Міжнародний територіальний поділ праці та міждержавні економічні зв'язки.
75. Розкрити дію закономірності вирівнювання рівнів соціально-економічного та культурного розвитку районів.
76. Класифікація галузей за чинниками, що визначають розміщення виробництва.
77. Вплив екологічного чинника на розміщення виробництва.
78. Пояснити вплив чинника ринкової кон'юнктури на розміщення виробництва.
79. Показники, які необхідно враховувати при обґрунтуванні ефективності розміщення виробництва.
80. Суть територіально-виробничого комплексоутворення.
81. Відмінності промислових комплексів від окремих груп промислових підприємств.
82. Поняття "промисловий вузол". Фактори, що зумовлюють ефективність організації виробництва у промислових вузлах.
83. Особливості територіальної організації металургії в Донецькому і Придніпровському районах.
84. Галузі важкого машинобудування. Принципи їх розміщення.
85. Чинники, що визначають розміщення галузей рослинництва і тваринництва.
86. Структура комплексу з виробництва товарів народного споживання.
87. Основні проблеми комплексного пропорційного розвитку Донбасу.
88. Що таке державні регіональні програми і в чому полягає мета їх розроблення?
89. Сутність спеціальних (вільних) економічних зон та умови їх створення.
90. Переваги економічного розвитку спеціальних (вільних) економічних зон.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Алаев Э. Б.* Социально-экономическая география: терминологический словарь. — М.: Мысль, 1983.
2. *Гаврилюк О. В., Румянцев А. П.* Економічна інтеграція в сучасному світі. — К.: Наук. думка, 1991.
3. *Голиков А. П., Олійник Я. Б., Степаненко А. В.* Вступ до економічної соціальної географії: Підручник. — К.: Либідь, 1997.
4. *Горленко И. А., Руденко Л. Г., Малюк С. Н.* Проблемы комплексного развития территории. — К.: Наук. думка, 1994.
5. *Дзюбик С., Ривак О.* Основы економічної теорії: Навч. посіб. — К.: Основи, 1994.
6. *Долгоруков Ю., Гончаров Ю.* Стан і основні напрями структурної перебудови металургійного комплексу України // Економіка України. — 1994. — № 9. — С. 28–35.
7. *Дорогуницov С., Федоришцева А.* Методичні засади розміщення та розвитку потенціально небезпечних виробництв // Економіка України. — 1997. — № 4. — С. 4–11.
8. *Дорогуницov С., Данилишин Б., Лібанова Е., Шевчук В.* Україна: проблеми сталого розвитку: Наук. доп. — К.: РВПС України НАН України, 1997.
9. *Дорогуницov С., Нейкова Л.* Сучасні проблеми технічного розвитку промисловості України // Економіка України. — 1996. — № 9. — С. 4–11.
10. Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні” (1997 р.).
11. Закон України “Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон” (1992 р.).
12. Закон України “Про місцеві державні адміністрації”.
13. *Заставний Ф. Д.* Населення України. — Львів: МП “Край”, 1993.
14. *Заяць Т. А.* Економічне регулювання сфери відтворення робочої сили. — К.: Леввіст, 1997.
15. *Економіка будівельного комплексу: Навч. посіб. / За ред. П. Ф. Жередецького та ін.* — К.: Вища шк., 1992.
16. *Економіка машиностроительного производства.* — М.: Высш. шк., 1988.
17. *Економічний словник-довідник / За ред. С. В. Мочерного.* — К.: Феміна, 1995.

18. *Изард У.* Методы регионального анализа: введение в науку о регионах. — М.: Прогресс, 1966.
19. *Ищук С. І.* Розміщення продуктивних сил (теорія, практика). — К.: Вид-во Європ. ун-ту фінансів, інформац. систем, менеджменту і бізнесу, 2000.
20. *Концепція* державної регіональної політики: Схвалена указом Президента України від 25.05.01 № 341/2001.
21. *Кравців В. С.* Економічний розвиток і економічна безпека: Шлях України // Регіон. економіка. — 1997. — № 3.
22. *Крыжановский Б. Н.* Потенциал машиностроения. — К.: Наук. думка, 1994.
23. *Куценко В. І., Богуш Л. Г., Опалєва І. В.* Соціальна сфера регіону (стан та перспектива розвитку). — К.: РВПС України НАН України, 1997.
24. *Левшин Ф. М.* Мировой рынок: конъюнктура, цены и маркетинг. — М.: Междунар. отношения, 1993.
25. *Льох А.* Географічне розміщення господарства. — М.: Вид-во інозем. л-ри, 1959.
26. *Міжнародні економічні відносини: система регулювання міжнародних економічних відносин* / А. С. Філіпенко, І. В. Бураковський, В. С. Будкін та ін. — К.: Либідь, 1994.
27. *Нестеров П. М., Нестеров А. П.* Экономика природопользования и рынок: Учебник. — М.: Закон и право; ЮНИТИ, 1997. — С. 234–291.
28. *Паламарчук М. М., Паламарчук О. М.* Економічна і соціальна географія України з основами теорії. — К.: Знання, 1998.
29. *Пастернак-Тарапущенко Г.* Результати дослідження шляхів забезпечення економічної безпеки України // Економіка України. — 1999. — № 2.
30. *Пащенко Ю., Давиденко А.* Розвиток, модернізація транспортної системи України // Економіка України. — 1998. — № 9. — С. 45–52.
31. *Пащенко Ю. Є., Давиденко А. М., Чернюк Л. Г.* Перспективи розвитку транспортного комплексу. — К.: Либідь, 1998.
32. *Пістун М. Д., Гуцал В. О., Проватар Н. І.* Географія агропромислового комплексу. — К.: Либідь, 1997.
33. *Пила В. І., Чмир О. С.* Спеціальні (вільні) економічні зони: теорія та практика. — К., 1998.

34. *Поповкін В. А.* Регіонально-цілісний підхід в економіці. — К.: Наук. думка, 1993.
35. *Размещение* производительных сил: Учеб. пособие. — К.: МАУП, 1997.
36. *Размещение* производительных сил / Под ред. В. В. Кистанова. — М.: Экономика, 1994.
37. *Регионы* Украины: Поиск стратегии оптимального развития / Под ред. А. П. Голикова. — Харьков: Изд-во Харьков. ун-та, 1994.
38. *Регіональна* політика України / За ред. К. Курдюкової. — К.: Наук. думка, 1995.
39. *Регіональна* політика в країнах Європи: Уроки для України / За ред. С. Максименка. — К.: Логос, 2000.
40. *Региональная* экономика / Под ред. Т. П. Морозовой, М. П. Побединой. — М.: ЮНИТИ, 1995.
41. *Решетняк А. А.* Эффективность развития топливно-энергетического комплекса Украины. — К.: Наук. думка, 1991.
42. *Розміщення* продуктивних сил: Підручник. / За ред. В. В. Ковалевського, О. Л. Михайлюк, В. Ф. Семенова. — К.: Знання, 1998.
43. *Розміщення* продуктивних сил України: Навч.-метод. посіб. для самостійного вивчення дисципліни. — К., 2000.
44. *Розміщення* продуктивних сил: Підручник. / За ред. Є. П. Качана. — К.: ВД “Юрид. кн.”, 2001.
45. *Романенко В.* Регіональні ринки продукції машинобудування в Україні // Економіка України. — 1996. — № 6. — С. 90–92.
46. *Руденко В. П.* Природно-ресурсний потенціал України. — К.: Либідь, 1994.
47. *Дорошенко Л. С.* Система отраслей народного хозяйства: Конспект лекций. — К.: МАУП, 1998.
48. *Стеченко Д. М.* Розміщення продуктивних сил і регіоналістика: Навч. посіб. — 2-ге вид. — К.: Вікар, 2002.
49. *Стеченко Д. М.* Управління регіональним розвитком. — К., 2000.
50. *Україна: поступ у ХХІ століття. Стратегія економічного і соціального розвитку на 2000–2004 рр.: послання Президента України до Верховної Ради України // Уряд. кур’єр.* — 2000. — № 34. — 23 лют.
51. *Фашеевский Н. И., Палий Е. М., Немченко М. П., Старостенко А. Г.* Территориальная организация жизнедеятельности населения. — К.: Наук. думка, 1992.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичний план дисципліни “Розміщення продуктивних сил і регіональна політика”	4
Зміст дисципліни “Розміщення продуктивних сил і регіональна політика”	5
Теми рефератів.....	14
Теми контрольних робіт.....	15
Питання для самоконтролю	17
Список літератури	21

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *О. М. Коваленко*
Комп’ютерне верстання *Н. М. Музиченко*

Зам. № ВКЦ-3852

Підп. до друку 03.04.09. Формат 60×84/16. Папір офсетний.
Друк ротатійний трафаретний.
Ум. друк. арк. 1,4. Обл.-вид. арк. 1,23. Наклад 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»
03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. XX

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб’єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008 р.*